

**Stanowisko Dolnośląskiego Kuratora Oświaty
w sprawie udostępniania prac pisemnych uczniom i rodzicom**

W związku z licznymi zapytaniami i wątpliwościami kierowanymi do Kuratorium Oświaty we Wrocławiu, dotyczącymi zasad udostępniania sprawdzonych i ocenionych prac pisemnych uczniom i ich rodzicom, przedstawiam stanowisko w tej sprawie. Poniższe informacje są w szczególności oparte na wyjaśnieniach przekazanych w piśmie Ministerstwa Edukacji i Nauki o sygnaturze DKOPP-WEK.4019.10.2023.AKZ, z dnia 25 stycznia 2023 r., będącym odpowiedzią na zapytanie Dolnośląskiego Kuratora Oświaty w sprawie udostępniania prac uczniom.

O obowiązku udostępniania przez nauczycieli uczniowi i/lub jego rodzicom sprawdzonych i ocenionych pisemnych prac uczniów zgodnie z opisanym w statucie szkoły sposobem udostępniania dokumentacji stanowi art. 44e ust. 4 i 7 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 2230). Analogiczne zapisy w stosunku do słuchaczy szkół dla dorosłych, branżowych szkół II stopnia i szkół policealnych są zawarte w art. 44u ust. 4 i 6 oraz w odniesieniu do uczniów i rodziców szkół artystycznych w art. 44zda ust. 4 i 7. Przedstawione poniżej informacje odnoszą się bezpośrednio do zapisów art. 44e, ale mają również zastosowanie w przypadku art. 44u oraz 44zda.

W aktualnym brzmieniu zapisy art. 44e ust. 4 i 7 w ustawie o systemie oświaty funkcjonują od roku 2015 i od tego momentu w ustawie czytamy:

- „Sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi i jego rodzicom” – art. 44e ust. 4;
- „Sposób udostępniania dokumentacji, o której mowa w ust. 4 i 5, określa statut szkoły” – art. 44e ust. 7.

Przepisy te są przedmiotem wielu dyskusji, powstawaniem różnych, przeciwstawnych sobie ich interpretacji, co często generuje konflikty w społecznościach szkolnych. W szczególności kwestią sporną staje się to, czy sprawdzona i oceniona praca ucznia wraz z treścią zadań ma zostać udostępniona uczniowi lub jego rodzicom tylko i wyłącznie na terenie szkoły czy też oryginał pracy może im być wydany/ wypożyczony lub skopiowany do użytku przez ucznia lub rodzica poza szkołą.

W dyskusji nad rozumieniem znaczenia zacytowanych wyżej przepisów, a w konsekwencji nad tym, jak należy je stosować w praktyce szkolnej, istotne wydaje się przypomnienie przepisów bezpośrednio je poprzedzających, a które zapisane były w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z późn. zm.). W tym akcie prawnym omawiany przepis sformułowany był następująco: „Na wniosek ucznia lub jego rodziców (prawnych opiekunów) sprawdzone

i ocenione pisemne prace kontrolne oraz inna dokumentacja dotycząca oceniania ucznia są udostępniane do wglądu uczniowi lub jego rodzicom (prawnym opiekunom)". W stosunku zatem do poprzedniego brzmienia tego przepisu zrezygnowano z dwóch elementów:

1. zastrzeżenia o konieczności złożenia wniosku przez ucznia lub jego rodziców o udostępnienie danej pracy,
2. zawężenia tego udostępnienia wyłącznie do wglądu, które sugeruje, że udostępnienie pracy może nastąpić jedynie na terenie szkoły.

W przywołanym na wstępie piśmie MEiN czytamy: „Wprowadzone zmiany miały na celu jednoznaczne określenie, że uczniowie (i ich rodzice) muszą mieć dostęp do sprawdzonych i ocenionych prac uczniów, a szkoła ma obowiązek ten dostęp im zapewnić – w sposób określony w statucie szkoły. Z uwagi na istotę i cel tego rozwiązania, oczywistym jest, że przy wyborze sposobu udostępniania prac uczniom i ich rodzicom, szkoły powinny mieć na względzie przede wszystkim szybkość i łatwość/dogodność tego dostępu, a z drugiej strony techniczne/technologiczne, którymi dysponuje szkoła. Stąd wprowadzona wówczas zmiana dała szkołom możliwość bardziej elastycznego sformułowania zasad dotyczących udostępniania prac uczniów, z uwzględnieniem zarówno potrzeb/preferencji uczniów i ich rodziców, jak i możliwości, jakimi dysponują szkoły. Dookreślenie w art. 44e ust. 7 ww. ustawy, że sposób udostępniania prac uczniów określa statut szkoły, odsyła zatem do samostanowienia szkoły w zakresie ustalania zasad oceniania wewnątrzszkolnego”. W tym miejscu, dodatkowo należy zauważyć, że art. 44e ust. 7 odnosi się do dokumentacji wskazanej odrębnie w dwóch ustępach tego przepisu, tj.:

- wymienionych w ust. 4 pisemnych prac ucznia, co do których użyto sformułowania „udostępnianie”;

oraz

- wymienionej w ust. 5 innej dokumentacji, dla której wskazano, że „jest udostępniana do wglądu”.

Wobec powyższego należy wnioskować, że zawarte w ustawie o systemie oświaty zobowiązanie do udostępniania prac pisemnych uczniowi i jego rodzicom nie jest tożsame ze wskazanym w art. 44e ust. 5 udostępnianiem dokumentów do wglądu. Fakt ten powinien znaleźć swoje odzwierciedlenie w regulacjach statutu, o których mowa w art. 44e ust. 7.

Argumenty w dyskusji nad tym w jaki sposób należy rozumieć zapisy ustawy o systemie oświaty, dotyczące udostępniania prac pisemnych uczniów, nie tylko często opierają się na analizie znaczenia słownikowego słowa „udostępniać”, ale poruszają aspekty prawne, często wykraczające poza przepisy prawa dotyczącego oświaty. Odnosząc się do wpływających do Kuratorium Oświaty we Wrocławiu sygnałów, zapytań i wątpliwości, dotyczących ewentualnych przeszkód w udostępnianiu prac pisemnych uczniów poza teren szkoły, zgodnie z przekazaną przez MEiN informacją, wyjaśniamy, że:

- nie ma w obowiązujących przepisach oświatowych nakazu przetrzymywania oryginałów prac uczniów w szkole do końca danego roku szkolnego; w związku z tym nie ma prawnych przeszkód, by przekazywać oryginały prac uczniom do domu;
- przepisy RODO nie kolidują z udostępnianiem prac uczniów ich rodzicom (w odpowiedzi na sygnały o tym, że szkoła podejmuje taki argument przeciwko udostępnianiu prac rodzicom uczniów);
- przepisy dotyczące praw autorskich nie obejmują swoim zakresem prac pisemnych uczniów (zasada ta dotyczy zarówno przypadków, gdy wysuwany jest argument o tym, że nauczyciel nie może udostępniać prac uczniów, ponieważ praca ta objęta jest jego prawami autorskimi, jak i przypadków, gdy to rodzice argumentują, że prawa autorskie przysługują w tym przypadku uczniowi);
- kwestia umów cywilno-prawnych podpisanych przez nauczycieli z wydawnictwami nie powinna decydować o sposobie udostępniania sprawdzonych i ocenionych prac uczniom i rodzicom – nauczycieli obowiązują bowiem w pierwszym rzędzie przepisy prawa powszechnego (w tym przypadku ustawy o systemie oświaty) oraz statutu szkoły.

Przepisy prawa powszechnego nie stanowią przeszkody do tego, aby uczniowi lub jego rodzicom wydać/wypożyczyć oryginał sprawdzonej i ocenionej pisemnej pracy ucznia, skopiować ją lub umożliwić wykonanie jej fotografii do użytku poza szkołą.

Do Kuratorium Oświaty we Wrocławiu wpływają również sygnały, że uzasadnieniem dla ograniczenia udostępniania prac pisemnych ucznia tylko do terenu szkoły są również aspekty niezwiązane z przepisami prawa. Często podnoszoną kwestią jest to, że nauczyciel prowadzący zajęcia w kilku klasach, przekazując uczniowi lub rodzicom pracę ucznia wraz z treścią pytań/zadań, nie może ich wykorzystać ponownie, przeprowadzając pracę pisemną w innej klasie. Takie uzasadnienie należy uznać za niemerytoryczne, jest to problem, który może i powinien być rozwiązany poprzez odpowiednią organizację i planowanie pracy. Spotykamy się również ze stwierdzeniami, że wydana „na zewnątrz szkoły” praca pisemna ucznia bywa upubliczniana, a następnie komentowana w sposób podważający autorytet nauczyciela lub też stanowi podstawę do podważenia wystawionej oceny. Nawet jeżeli takie przypadki występują, to nie należy ich generalizować, w zdecydowanej większości intencją uczniów i rodziców jest pozyskanie informacji o postępach i trudnościach w nauce, o tym, jak uczeń powinien się dalej uczyć, jakie ewentualnie popełniał błędy i nad czym powinien dalej pracować. Te aspekty przeważają i jednocześnie korespondują z celami oceniania, które wymienione są w ustawie o systemie oświaty.

Jak wskazano powyżej, nie ma przeszkód prawnych, aby oryginał lub kopię pracy przekazać uczniowi lub jego rodzicom, ale też przepisy prawa nie narzucają, w jaki sposób wymóg określony w art. 44e ust. 4 ma zostać w szkole zrealizowany. Przedstawiciele Ministerstwa Edukacji i Nauki wielokrotnie wskazywali, że przy ustalaniu sposobu udostępniania

sprawdzonych prac szkoła powinna rozważyć propozycje składane przez rodziców w tej kwestii. Jak wskazuje Ministerstwo w przekazanym do Kuratorium piśmie, „ (...) przepisy ustawy zostały sformułowane w taki sposób, by zapewnić szkołom przestrzeń do wewnątrzszkolnych negocjacji pomiędzy radą pedagogiczną i dyrektorem a społecznymi organami działającymi w szkole — radą rodziców i samorządem uczniowskim. Rodzice i uczniowie mogą przedstawić wnioski i opinie dotyczące sposobu udostępniania prac i sposobu wglądu do dokumentacji, poprzez społeczne organy działające w szkole — radę szkoły, radę rodziców oraz samorząd uczniowski. Z uwagi na istotę i cel tego rozwiązania, oczywistym jest, że przy wyborze sposobu udostępniania prac uczniom i ich rodzicom, szkoły powinny mieć na względzie przede wszystkim szybkość i łatwość/dogodność tego dostępu, a z drugiej strony możliwości fizyczne oraz techniczne/technologiczne, którymi dysponuje szkoła”. Jednostronnie przyjęte przez nauczycieli i kierownictwo szkoły rozwiązanie, które ogranicza udostępnianie pisemnej pracy ucznia tylko i wyłącznie do wglądu na terenie szkoły, jest działaniem, które wszystkich tych wskazanych wyżej warunków nie zawiera. Co więcej, jak wskazuje doświadczenie, taka arbitralna decyzja często skutkuje powstawaniem sporów i konfliktów w społeczności szkolnej, które skutkują wdrożeniem postępowania skargowego lub wymagają podjęcia działań w trybie nadzoru pedagogicznego.

Organ nadzoru pedagogicznego nie ma umocowania w przepisach prawa do narzucenia rozwiązań w zakresie dotyczącym udostępniania sprawdzonych i ocenionych pisemnych prac ucznia, jednocześnie jest zobligowany do egzekwowania obowiązujących przepisów, a tym samym podjęcia działań mających na celu wyjaśnienie zgłaszanych uwag, wniosków zastrzeżeń. W przypadku spraw dotyczących poruszanego problemu działania te będą realizowane z uwzględnieniem kwestii wskazanych powyżej.

**DOLNOŚLĄSKI
KURATOR OŚWIATY**

Roman Kowalczyk